

Brüssel, 13.11.2017
COM(2017) 667 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Heaolu saavutamine kaubanduse ja investeeringute kaudu
2007. aasta ühise ELi kaubandusabi strateegia ajakohastamine**

HEAOLU SAAVUTAMINE KAUBANDUSE JA INVESTEERINGUTE KAUDU 2007. AASTA ÜHISE ELI KAUBANDUSABI STRATEEGIA AJAKOHASTAMINE

1 SISSEJUHATUS

Kaubandusabi on abi, mida antakse, et toetada partnerriikide pingutusi arendada majanduslikku suutlikkust ning laiendada oma kaubavahetust, et suurendada majanduskasvu ja vähendada vaesust. Alates sellest, kui Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO) mõiste 2005. aastal kasutusele võttis, on kaubandusabi muutunud arengukoostöö lahutamatuks osaks ja selle eesmärk on aidata arenguriikidel kaubandusest rohkem kasu saada. Kaubandusabi hõlmab paljusid valdkondi, sealhulgas kaubanduspoliitika kujundamine, kaubandusega seotud õigusaktid ja standardid, majandustaristu (nt energia, transport, telekommunikatsioon) ja tootmisvõimsuse suurendamine ekspordile suunatud sektorites, näiteks põllumajandus, kalandus ja tootmine¹.

Vastuseks WTO-le sõnastas EL 2007. aastal oma kaubandusabistrateegia² „ELi toetuse suurendamine kaubandusega seotud vajaduste rahuldamiseks arengumaades“. See on ELi ja liikmesriikide ühine vastus, mille eesmärk on võimaldada arengumaadel, eelkõige vähim arenenud riikidel integreeruda reeglitepõhisesse üleilmsesse kaubandussüsteemi ning kasutada kaubandust tõhusamalt majanduskasvu edendamiseks ja vaesuse vähendamiseks.

Kümme aastat hiljem on majandusolukord märkimisväärselt muutunud ning esile on kerkinud üha keerukamad üleilmsed väärtusahelad. Poliitiline kontekst on samuti täielikult muutunud nii maailma tasandil – eelkõige seoses kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030³ – kui ka ELi tasandil Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegiaga,⁴ uue Euroopa konsensusega arengu küsimuses⁵ ja strateegiaga „Kaubandus kõigile“⁶.

Käesoleva teatise eesmärk on ajakohastada olemasolevat kaubandusabi strateegiat, võttes arvesse neid arengusuundi. Selles pakutakse välja tulemustest lähtuv ja integreeritud lähenemisviis kaubandusabile ja investeerimisele, kasutades ära erinevaid ELi poliitikavahendeid, et suurendada nende üldist mõju majanduskasvule ja vaesuse vähendamisele. Keskendutakse suurema arvu ja paremate töökohtade loomisele ning kõige enam abi vajavatele riikidele, eelkõige vähim arenenud riikidele.

---

¹ Kaubandusabi hõlmab peaaegu 100 OECD arenguabi komitee (DAC) kasutuseesmärkide koodi, see on 5-kohaline kood, mida kasutatakse teabe salvestamiseks individuaalsete abimeetmete eesmärgi (kasutusvaldkond) kohta. Kasutuseesmärkide kood aitab määratleda abisaaja majandus- või sotsiaalstruktuuri konkreetse valdkonna, mille edendamiseks ümberpaigutus mõeldud on. (<http://www.oecd.org/dac/aft/aid-for-trade-statistical-queries.htm>).

² Nõukogu järeldused 14470/07 (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/november/tradoc_141470.pdf); KOM(2007)163 lõplik.

³ ÜRO Peaassamblee resolutsioon, 25. september 2015: „Muudame oma maailma: Kestliku arengu tegevuskava aastani 2030“ (<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>).

⁴ http://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf

⁵ COM(2016) 740 final.

⁶ COM(2015) 497 final „Kaubandus kõigile: vastutustundlikuma kaubandus- ja investeerimispoliitika poole“; vt ka eduaruanne selle rakendamise kohta – COM(2017) 491 final.

2 ELI KAUBANDUSABI VIIMASE 10 AASTA JOOKSUL

Viimase kümne aasta jooksul on EL ja selle liikmesriigid kehtestanud end maailma suurima kaubandusabi osutajana, kes annab ühe kolmandiku kogu maailma kaubandusabist⁷. Kokku suurenesid ELi kaubandusabi alased kohustused aastatel 2007–2015 üle 85 %, ulatudes 96,79 miljardi euroni. Aastal 2015 ulatusid kulukohustused rekordilise 13,16 miljardi euroni. Kaubandusabi oluline osa on kaubandusega seotud abi,⁸ mille sihtmäär 2 miljardit eurot saavutati kaks aastat enne tähtaega, aastal 2008. Aastaks 2015 jõudis aastanäitaja 2,8 miljardi euroni, mis suurendab ajavahemikus 2007–2015 makstud kogusumma 21,5 miljardi euroni. 37 % sellest kogusummast eraldati Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikidele. Toetus vähim arenenud riikidele jäi absoluutväärtuses samaks, ulatudes ajavahemikul 2007–2015 peaaegu 18 miljardi euroni (18 % ELi kogu kaubandusabist), kuid vähenes suhtelises arvestuses, kuna ELi kogu kaubandusabi laienes.

Kvalitatiivselt poolelt on ELi kaubandusega seotud abi andnud märkimisväärsed tulemusi enamikus prioriteetsetes valdkondades. Vähim arenenud riikides ja ebakindlates olukordades võimaldas abi sageli stabiliseerida või isegi laiendada kaubanduse mahtu⁹. ELi kaubandusabi on häid tulemusi andnud ka laiemate piirkondlike või temaatiliste mitmeaastaste algatuste kaudu, näiteks ELi toetus, et suurendada AKV riikide suutlikkust integreeruda mitmepoolsesse kauplemissüsteemi ja valmistuda majanduspartnerluse kokkulepeteks¹⁰.

Samal ajal on kaubandusabi saavutanud vaid piiratud edu kaubanduse edendamisel ja mitmekesistamisel vaeseimates riikides ja ebakindlates olukordades. Hoolimata märkimisväärselt toetusest ja peaaegu kõikide nende toodete tollimaksuvabast juurdepääsust ELi turule¹¹ on vähim arenenud riigid ja ebakindlas olukorras olevad riigid jäänud maailma majanduse äärealadele¹². Vähim arenenud riikide tootmise osakaal (12 %) aastal 2015 oli endiselt tublisti allapoole arengumaade keskmist (20 %). Vähim arenenud riikide toodete ja teenustega kauplemise puudujääk on aastatel 2006–2015 oluliselt suurenenud 7,3 miljardilt

⁷ Kaubandusabi kogusumma aastatel 2007–2014 oli 253 miljardit eurot (EL 33 %, Jaapan 19 %, USA 10 %). Allikas: iga-aastased ELi kaubandusabi järelevalvearuanded.

⁸ Kaubandusega seotud abi vastab põhilistele kaubandusküsimustele ja hõlmab OECD arenguabi komitee kasutuseesmärkide koodide järgmisi kategooriaid: kaubanduspoliitika ja reguleerimine (331xx, välja arvatud 33150) ja kaubanduse arendamine (240xx, 25010, 311xx, 312xx, 313xx, 321xx, 322xx, 323xx, 33210, kõik märgisega „kaubanduse arendamine“).

⁹ ELi kolmandatele riikidele antud kaubandusega seotud abi strateegiline hinnang, tuginedes 23 riigi ja viie piirkondliku organisatsiooni valimile. https://ec.europa.eu/europeaid/strategic-evaluation-eu-trade-related-assistance-third-countries-2004-2010_en.

¹⁰ Peamiste ELi AKV kaubandusabiprogrammide (2015) lõpphinnang, mis sisaldab järgmisi dokumente: „Integration to the Multilateral Trading System and Support to the Integrated Framework“, „All ACP Institutional Trade Capacity Building Facility (Trade.Com)“, „Capacity Building in Support of the Preparation of Economic Partnership Agreements“. https://europa.eu/capacity4dev/public-priv_sector-trade-regio_int/document/trade-assistance-through-multiple-partnerships-findings-evaluation-three-eu-funded-trade-as

¹¹ EL on vähim arenenud riikide kaupade kõige suurem eksporditur, ELi osakaal vähim arenenud riikide ekspordist maailma oli 2016. aastal 25,1 %, võrreldes 21,4 %ga 2007. aastal. (Allikas: EUROSTAT – IMF (13.10.2017)). Siiski on vähim arenenud riikide osakaal ELi koguimpordis väike, kuigi see kasvab: 2,16 % ELi koguimpordist aastal 2016, võrreldes 1,44 %ga aastal 2007. (Allikas: EUROSTAT – Comext (13.10.2017))

¹² ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi aruanne „The Least Developed Countries Report 2016“ (http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ldc2016_en.pdf)

USA dollarilt 104,2 miljardini, vähim arenenud riikide osakaal maailma ekspordis oli 2015. aastal endiselt alla 1 %, samas kui nad moodustavad 12,8 % maailma rahvastikust.

3 MUUTUV MAAILMAMAJANDUS JA POLIITILINE KONTEKST

Majandustegevuse globaliseerumine ei ole uus nähtus, kuid globaliseerumise tõukejõud ja suundumused muutuvad kiiresti¹³.

Üks peamine praegune suundumus on üleilmsete ja piirkondlike väärtusahelate esilekerkimine seoses rahvusvaheliste tootmisvõrgustikega, mis põhinevad üha enam ettevõttesisesel ja ettevõtetevahelisel kaubandusel. Rahvusvahelises kaubanduses kasvab teenuste osatähtsus ning digiteerimine põhjustab maailmamajanduses muutusi, millest paljud on veel ettearvamatud. Üks suuremaid probleeme seisneb aga selles, et paljude arenguriikide osalemine ülemaailmsetes väärtusahelates ja digiteerimises on jäänud marginaalseks. Paljude arenguriikide majanduste industrialiseerimine, tootlikkus ja mitmekesistamine on jäänud piiratuks, kuna nad sõltuvad endiselt väikesepalgalisest tööjõust, tooraineekspordist ja madalama hinnaklassi põhitootmisest. See nõuab märkimisväärseid reforme ja investeeringuid, mida ainult ametlike rahavoogude abil ei ole võimalik teha.

Poliitiline kontekst on samuti muutunud. 2015. aastal vastu võetud **Addis Abeba tegevuskava**¹⁴ keskendub vahenditele, mis on vajalikud pisut hiljem kokku lepitud **kestliku arengu tegevuskava aastani 2030** rakendamiseks. Nimetatud tegevuskavades rõhutatakse ametliku arenguabi kõrval rahvusvahelise kaubanduse ja erasektori investeeringute olulisust rakendamise vahenditena. 2030. aasta tegevuskavaga kehtestatakse uus ja universaalne arenguparadigma järgmisteks aastateks, toetudes kõigi 17 kestliku arengu eesmärgi ja 169 sihi integreeritusele ja vastastikusele sõltuvusele, arvestades kestliku arengu kolme mõõdet: majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast.

Pariisi kliimakokkuleppes¹⁵ nõutakse tootmise ja kauplemise süsteemide struktuurilisi muutusi, et luua uus vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidav majandus, mis suudab kohaneda kliimamuutustega ja leevendada nende mõju. Ringmajandusele üleminek loob uusi innovatsiooni- ja majanduslikke võimalusi, mida arenguriigid peaksid rohkem ära kasutama.

Seda muutuvat konteksti kajastavad kaks ELi olulist poliitilist algatust. Esimene neist, **ELi üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia**, nõuab reageerimisvõimelist ja ühtset Euroopa Liitu, kasutades maksimaalselt ära mitmesuguseid ELi käsutuses olevaid poliitikavahendeid, mille seas on olulisel kohal arengu ja kaubanduse vahendid.

Teine algatus, **Euroopa uus arengukonsensus**,¹⁶ kaasab 2030. aasta tegevuskavaga kehtestatud paradigma muutuse ELi arengukoostöö poliitikasse. Algatus keskendub vaesuse

¹³ Euroopa Komisjoni 10. mai 2017. aasta aruteludokument üleilmastumise ohjamise kohta, COM(2017) 240.

¹⁴ Lõppdokument, mis võeti vastu arengu rahastamise kolmandal rahvusvahelisel konverentsil (Addis Abeba, Etiopia, juuli 2015), mille ÜRO Peaassamblee kiitis heaks oma 27. juuli 2015. aasta resolutsioonis 69/313.

¹⁵ Pariisi kliimakonverentsi (COP21) tulemused, mis jõustusid 4. novembril 2016.

¹⁶ https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf.

vähendamisele kooskõlas tõhusa arengukoostöö põhimõtetega. See toetab sünergia saavutamist poliitikavaldkondade vahel, paremat koordineerimist ja sidusust ELi osalejate ja instrumentide vahel ning kaubanduse ja vastutustundlike investeeringute soodustamist arenguriikides, et toetada kestlikku arengut, järgides teatises „Kaubandus, majanduskasv ja areng“¹⁷ kehtestatud suuniseid, mida on ajakohastatud 2015. aasta teatises „**Kaubandus kõigile**“.

Sellest uuendatud poliitika kontekstist tuleneb kaks olulist aspekti. Esiteks, ametliku arenguabi vahendid tuleks suunata sinna, kus vajadus on suurim, eelkõige vähim arenenud riikidesse ja ebakindlas olukorras olevatesse riikidesse. Teiseks, tähelepanu kese on kandumas ametliku arenguabi kasutamisele strateegilisemalt katalüsaatorina,¹⁸ et mobiliseerida muid avaliku ja erasektori rahavoogusid, näiteks ELi uue **välisinvesteeringute kava** raames. Tulevikus muutub rohkem avaliku ja erasektori investeeringuid lahutamatuks osaks ELi toetusest kaubanduse ja tootmisvõimsusega seotud vajadustele.

4 SIDUS JA MÕJUS EDASINE TEGEVUS

Muutuvas majanduslikus ja poliitilises olukorras on vaja ELi kaubandusabi andmine läbi vaadata. Eesmärk peab olema toetada partnerriike nende jõupingutustes teha edusamme, et ellu viia kestliku arengu eesmärged ja saavutada kaubanduse ja investeeringute mahu kasvu kaudu jätkusuutlik jõukus. See eeldab järgmisi põhimõttelisi muutusi võrreldes praeguste tavadega.

- i. Vähendada praegust killustatust ja suurendada kaubandusabi mõju tänu paremini informeeritud ja kooskõlastatud abi kohaletoometamisele.
- ii. Suurendada ELi kaubandusabi mõju, tagades täieliku kooskõla kogu ELi välispoliitikaga ja kasutades paremini ära kõiki selle vahendeid, eelkõige uut välisinvesteeringute kava, kaubanduslepinguid ja kaubanduskavasid.
- iii. Keskenduda rohkem jätkusuutlikkuse sotsiaalsele ja keskkonnavalasele mõõtmele ning kaasavale majanduskasvule.
- iv. Riikide selgem eristamine, pöörates suuremat tähelepanu vähim arenenud ja ebakindlas olukorras olevatele riikidele.
- v. Parem jälgimine ja aruandlus

4.1 Vähendada killustatust, suurendada mõjuvõimu

ELi kaubandusabi rahastamine on praegu liiga hajutatud ja killustatud. Näiteks 2015. aastal moodustas 13,6 miljardi euro suurune ELi kaubandusabi kolmandiku kogu ELi ametlikust arenguabist ning see anti ligikaudu 3 000 rahastamisotsuse kaudu, mis vastavad peaaegu 90

---

¹⁷ COM(2012) 22 final „Kaubandus, majanduskasv ja areng – Kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele“.

¹⁸ Euroopa arenguaruanne (2015): „Rahastamise ja poliitika ühendamise 2015. aasta järgse ümberkujuvava arengukava rakendamiseks“ (ODI, ECDPM, GDI/DIE, Ateena Ülikool ja Southern Voice Network)

OECD arenguabi komitee kasutuseesmärkide koodile. See muutis optimaalse sidususe ja tõhususe tagamise keeruliseks¹⁹.

Seetõttu on oluline **paremini ühendada suurt hulka arengu rahastamise vahendeid** (kahepoolsed, piirkondlikud, temaatilised jne) ja abi andmise viise (tehniline abi, toetused, eelarvetoetus, mestimine, segarahastamine jne) nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Seda võiks täiendada rahvusvaheliste ja Euroopa arenguabi rahastamise asutuste laenutegevusega arenguriikides, et pakkuda integreeritumat ja ulatuslikumat vastust partnerriikide kaubanduse ja tootmisvõimsusega seotud vajadustele.

Kui EL soovib aidata märkimisväärselt kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele, tuleb rohkem tähelepanu pöörata erainvesteeringute edendamisele. Välisinvesteeringute kava, mis hõlmab Aafrikat ja Euroopa naabruses asuvaid riike, hakkab järgima integreeritud lähenemisviisi. See hakkab kasutama uuenduslikke uue Euroopa Kestliku Arengu Fondiga riskide jagamise mehhanisme, sealhulgas kapitali kaasamise tagatis, ühendatuna tehnilise abi ja investeerimiskliimat reformide parandamisega.

Kooskõlas partnerriikide ja -piirkondade endi arengustrateegiatega ja nende raames **püütakse ennetavalt saavutada koostoimet ELi kaubanduslepingute ja kavadega**, mis on muutunud oluliseks tõukejõuks ELi suhetes arenguriikidega²⁰. Need pakuvad turulepääsu võimalusi, mida kohalikud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad varmalt kasutavad, ja stimuleerivad reforme, millele arengukoostöö saab edaspidi toetuda. ELi kaubandusabi aitab seega edendada lepingute rakendamise positiivset dünaamikat algusest peale ja aitab kindlustada nende edu. ELi kaubandusabi kasutatakse ka teiste ELi poliitikate arengupotentsiaali suurendamiseks.

Meetmed

- Tugevdada operatiivseid sidemeid kõigi ELi arengukoostöö instrumentide ja vahendite vahel, sealhulgas riiklikke ja piirkondlikke programme ja Euroopa arenguabi rahastamise asutuste tegevust nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.
- Siduda ELi eelarvetoetus²¹ tihedalt investeerimiskliima reformidega, kui arenguriikides kaasatakse erakapitali uuenduslike riskijagamismehhanismide kaudu²².

¹⁹ Aastatel 2012–2017 käsitlesid üle 250 projekti majanduse juhtimise ja investeerimiskliima reforme Saharataguses Aafrikas. Tulevikus tagatakse sidusus muu hulgas välisinvesteeringute kava integreeritud lähenemisviisi kaudu.

²⁰ Arenguriigid, kelle suhtes saab ELi arengukoostööd kohaldada, on kas ELiga sõlmitud kaubanduslepingute osalised või ELi üldiste tariifsete soodustuste kava abisaajad.

²¹ Eelarvetoetus toetab riigisiseste vahendite kasutuselevõtmist arenguriikides, suurendab läbipaistvust ja vastutust, parandab avaliku sektori investeerimispoliitikat ja selle rakendamist ning investeerimiskliimat ja ettevõtluskeskkonda.

²² Selle aluseks on uus välisinvesteeringute kava Aafrikas ja Euroopa naabruses asuvates riikides. Segarahastamine koos asjakohaste poliitiliste ja õigusliku reguleerimise reformidega (3. sammu investeerimiskliima kohta) pakub integreeritud lähenemisviisi, mis kehtib ka teistes arengumaades.

- Kasutada ELi vabakaubanduslepingutega kehtestatud institutsioonilisi järelevalvemehhanisme lisavahendina asjakohaste kaubandusabi meetmete väljaselgitamiseks²³.
- Lisada ELi vabakaubanduslepingute rakenduskavadesse sihtotstarbelised meetmed, et aidata arengumaadest partnerriikidel paremini ära kasutada ELi kaubanduslepingutega pakutavaid võimalusi.
- Hinnata korrapäraselt kaubanduslepingute partnerite ja üldiste tariifsete soodustuste kava alusel toetust saavate riikide soodustuste kasutamise määra ja analüüsida piiravaid tegureid, nii omamaise pakkumise²⁴ kui ka ELi kaubandusrežiimi²⁵ vaatenurgast. Suunata ELi kaubandusabi selliste piirangute paremaks kaotamiseks, ja kui see on asjakohane, hinnata vajadust võtta neid arvesse kaubanduspoliitika meetmete kavandamisel.

4.2 Asjakohasuse suurendamine

ELi abi tõhusam suunamine nõuab olemasolevate kaubandust ja investeerimist käsitlevate andmete süstemaatilist kasutamist. **Tõendus põhine** lähenemisviis võimaldab paremini mõista väärtusahelaid ja järgnevaid turgusid, et pidada partnerriikide valitsustega informeeritud poliitilist dialoogi, mille tulemuseks on projektide parem koostamine ja suurem mõju.

Välja töötatakse **sidusrühmade kaasamise** mehhanismid. Struktureeritud dialoog **erasektoriga** on vajalik, et määrata kindlaks äri- ja kaubanduskeskkonna reformid, mis lihtsustavad investeerimist ja töökohtade loomist. **Kodanikuühiskonnal ja sotsiaalpartneritel** on oluline roll selliste prioriteetide toetamisel nagu töökohtade loomine noortele, naiste majandusliku mõjuvõimu suurendamine, inimväärne töö ja keskkonnastandardid. Investeeringute ja töökohtade loomise edendamisel on kesksel kohal teadusuuringutes ja innovatsioonis osalejad. Oma pädevuse piires on ka **kohalikel** ametiasutustel suur mõju soodsa ärikeskkonna ja inimväärse töö loomisele ning kohalike reguleerivate asutuste tegevuse tõhususele ja juhtimisele.

Lisaks tõendus põhise lähenemisviisi ja sidusrühmade kaasamise kaudu saadud suunistele tuleb teatavates valdkondades arvesse võtta ka laiemaid suundumusi ja küsimusi.

²³ ELi vabakaubanduslepingutega luuakse valdkondlikud allkomiteed, kus mõlemad lepinguosalisel arutavad edusamme sellistes valdkondades nagu tehnilised kaubandustõkked, kaubandus ja kestlik areng, sanitaar- ja füto-sanitaarküsimused ning toll ja kaubanduse soodustamine. Nende allkomiteede abil saadud teave võib aidata välja selgitada vajadused, mida saab lahendada kaubandusabiga.

²⁴ Taristu, poliitika, tootmisvõimsus, vastavus standarditele jne.

²⁵ Tariifid, päritolureglid, kvoodid, sanitaar- ja füto-sanitaarküsimused jne.

Väärtusahelad aitavad arenguriikidel paremini piirkondlikku ja ülemaailmsesse kaubandusse integreeruda. ELi kaubandusabi tuleb suunata strateegilisemalt, et aidata partnerriikidel väärtusahelaid arendada ja nendes ülespoole liikuda²⁶.

Taristu kvaliteet on oluline valdkond, kus ELi kaubandusabi saab tegeleda tarnepiirangutega ja mittetariifsete tõketega. See valdkond hõlmab standardimise, akrediteerimise, vastavushindamise ja turujärelevalve regulatiivseid ja rakenduslikke aspekte. Reguleerivate asutuste ja pädevate ametiasutuste suutlikkuse suurendamine, toiduohutuse süsteemid ja laboriseadmed ning tehniline abi tootjatele ja VKEdele **tehniliste normide**, erasektori standardite, toiduohutuse ning **sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete** järgimisel võib tõhusalt edendada kaubandust ja investeerimist, kui läheneda neile turupõhiselt.

Digiteerimine on välisurgudele pääsemist ja üleilmsetesse väärtusahelatesse integreerumist soodustav tegur. Digitaalne innovatsioon on juba näidanud oma potentsiaali pakkuda lahendusi kohalikele probleemidele, vähendada kulusid ja pakkuda uusi ärivõimalusi²⁷. Tehnoloogilised suundumused aitavad uuenduslikel VKEdel turule siseneda. ELi kaubandusabi toetab investeringuid digitaaltehnooloogiasse ja -teenustesse, arvutistamist, e-valitsust ja e-kaubanduse logistikat ning tehnilist abi valitsustele piiriülest e-kaubandust käsitleva poliitika ja soodsa raamistiku väljatöötamiseks.

Kaubanduse lihtsustamine on saanud uue staatuse seoses kaubanduse lihtsustamise lepingu jõustumisega, mis on kõige olulisem mitmepoolne kaubanduslepe alates WTO asutamisest aastal 1995. EL ja liikmesriigid on võtnud kohustuse suunata viie aasta jooksul alates lepingu jõustumisest vähemalt 400 miljonit eurot kaubanduse lihtsustamise, sealhulgas projektidele, millega parandatakse arengumaades tollisüsteeme. ELi kaubandusabi seab esikohale need kaubanduse lihtsustamise lepingu sätted, mis kuuluvad C-kategooriasse²⁸.

Üldiselt jääb ELi kaubandusabi paindlikuks, et võtta arvesse arengukoostööga seotud teemasid, mis tulenevad WTO käimasolevatest läbirääkimistest või kehtivatest kohustustest, sealhulgas vähim arenenud riikide teenuste eest tasumisest vabastamine, või uutest teemadest, kui need esile kerkivad.

Meetmed

- Selgitada välja lisandväärtuse potentsiaaliga väärtusahelad²⁹ ja toetada neid. Selleks peaksid ELi delegatsioonide ja liikmesriikide asutused kasutama süstemaatilisemalt

²⁶ Alates aastast 2008 on Côte d'Ivoire ja Ghana, kasutades hästi ära kaubandusabi, läinud üle tooreste kakaoubade ekspordilt kohapeal töödeldud kakaotoodete ekspordile. Šokolaadi, kakaovõi, kakaopasta ja kakaopulbri ekspord ELi on vähem kui 8 aastaga suurenenud Côte d'Ivoire'is 2,5 korda ja Ghanas 4,5 korda.

²⁷ Komisjoni talituste töödokument SWD(2017)157 „Digitaalsus arengu heaks: digitehnoloogia ja -teenuste integreerimine ELi arengupoliitikasse“.

²⁸ C-kategooria hõlmab sätteid, mida arenguriik või vähim arenenud riik hakkab rakendama pärast üleminekuperioodi lõppemist ja mis nõuavad rakendus suutlikkuse omandamist suutlikkuse arendamiseks antava abi ja toetuse kaudu (allikas: WTO).

²⁹ Näiteks kohvi, kakao ja puuvilla väärtusahelad, kus lisandväärtuse loomiseks on vaja järgnevas etapis investeringuid.

kaubanduse ja investeringute diagnostika ja turuteabe vahendeid, et suunata ELi poliitilist dialoogi ja ELi kaubandusabi pakkumist.

- Pidada tõelist dialoogi ja teha koostööd erasektoriga, et selgitada välja ja seada esikohale investeerimiskliimaga seotud piirangud³⁰.
- ELi kontrollisüsteemidest, mis hindavad kolmandate riikide ekspordi vastavust ELi standarditele, saadud teavet saab kasutada väärtusliku allikana, et leevendada pakkumise piiratust ning selgitada välja täiustamist ja parandusmeetmeid vajavad valdkonnad, kus saab kasutada ELi kaubandusabi³¹.
- Tugevdada koostööd kodanikuühiskonna ja kohalike ametiasutustega, et pakkuda paremat teavet kaubandusabi andmiseks, sealhulgas ELi uue põlvkonna vabakaubanduslepingutega loodud sisenõuanderühmade³² kaudu, ELi riigipõhiste tegevuskavade kaudu koostööks kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja samalaadsete koostöövormide kaudu kohalike omavalitsustega ning majanduspartnerluslepingute kaudu.

4.3 Edusammud inimõiguste ja kestliku arengu valdkonnas

Sooline võrdõiguslikkus ei ole mitte üksnes põhiline inimõigus, see on ka oluline majandusliku arengu saavutamiseks. Riikidel, mis annavad naistele paremaid võimalusi, on ka suurem potentsiaal suurendada majanduskasvu ja konkurentsivõimet. ELi kaubandusabi aitab täita ELi uuendatud ja laiendatud kohustust tegeleda soolise võrdõiguslikkusega ja eelkõige **naiste majandusliku mõjuvõimu suurendamisega**³³.

ELi kaubandusabi keskne teema on kaasatus, nagu on ette nähtud ELi **õigustel põhinevas lähenemisviisis**, mida rakendatakse arengukoostöös, mis soosib ka osalust, mittediskrimineerimist, võrdõiguslikkust ja võrdsust, läbipaistvust ja aruandekohustust³⁴. Selleks on vaja paremini analüüsida kaubandus- ja investeerimisalगतuste mõju inimõigustele.

ELi kaubandusabi võtab nõuetekohaselt arvesse **inimväärse töö tagamise suuniste** nelja sammast (tööelu normid ja õigused, töökohtade loomine ja ettevõtluse arendamine, sotsiaalkaitse ja sotsiaaldialoog)³⁵. Kaubandusabi põhineb laiendatud võimalustel, mida pakuvad ELi uue põlvkonna vabakaubanduslepingud tööõiguste ja inimväärse töö tagamise

³⁰ Näiteks välisinvesteeringute kava raames käivitatud Aafrika jätkusuutlike ettevõtete platvorm (SB4A) ja ELi äriühenduste/kaubanduskodade võrgustike loomine.

³¹ Üks näide on toidu- ja söödaalane kiirhoiatussüsteem (RASFF), mille kaudu teatatakse toidu ja sööda saadetiste tagasilükkamisest ELi välispiiridel, kui neid on kontrollitud ja on tuvastatud terviseriske.

³² Kodanikuühiskonnaga konsulteerimise mehhanism

³³ Näiteks püütakse suurendada naiste majanduslikku mõjuvõimu läbi juurdepääsu rahastamisele ja nõustamisteenustele, naiste ettevõtlusvõrgustikes osalemise ning sotsiaalse ja majandusliku kaasatuse edendamiseks loodud digitaalsete vahendite kasutamise.

³⁴ Komisjoni talituste töödokument „Õigustel põhinev lähenemisviis, ELi arengukoostöö jaoks kõiki inimõigusi hõlmav vahend“ (SWD(2014) 152)

³⁵ <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

toetamiseks, lisades **kaubanduse ja kestliku arengu** peatükkidesse³⁶ siduvad sotsiaalsed ja keskkonnasätted.

Keskkonnasäästlikkus on samuti kaubandusabi keskmes. **Kliimamuutustega seotud rahastamine ning roheline ja ringmajandus** võimaldavad arenguriikidele hüppelist arengut kaubanduses, majanduskasvus ja tööhõives ning parandavad sotsiaalset ja ökoloogilist vastupanuvõimet. ELi kaubandusabi kasutatakse selleks, et aidata arenguriikidel üle minna vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele.

Jätkusuutlikkus ettevõtete põhistrateegiate osana, õiglase ja eetilise kaubanduse ning vastutustundlike äritavade edendamine – sealhulgas seoses jätkusuutlike väärtusahelatega – kooskõlas ÜRO ettevõtluse ja inimõiguste juhtpõhimõtetega annavad suure panuse 2030. aasta tegevuskava eesmärkide saavutamisse³⁷.

Meetmed

- Analüüsida soolist võrdõiguslikkust süstemaatiliselt kõigi kaubandusabi projektide puhul, et suurendada naiste majanduslikku mõjuvõimu³⁸.
- Ühendada asjakohaselt ELi toetus sotsiaalsetele ja keskkonnanäesmärkidele, kaubandusabi, ELi uue põlvkonna vabakaubanduslepingute kaubanduse ja kestliku arengu peatükid, keskkonnatoodete leping³⁹ ning rahvusvahelised põhimõtted ja suunised vastutustundliku ärikäitumise kohta⁴⁰.
- Edendada väärtusahelates sotsiaalset ja keskkonnanäesmärki jätkusuutlikkust integreeritud ja paljusid sidusrühmi hõlmava lähenemise kaudu⁴¹.
- Toetada partnerriikides õiglast ja eetilist kaubandust, näiteks rakendades põhitarbeainete suhtes sihipärasemat lähenemisviisi.

³⁶ Nende hulka kuulub peamiste rahvusvaheliste töö- ja keskkonnastandardite ning õigusaktide järgimine, loodusvarade säästev kasutamine ja ettevõtja sotsiaalse vastutuse edendamine, tarneahelate vastutustundlik haldamine, säästvuse tagamise kavad (nt ökomärgised) ning õiglast ja eetilist kaubandust toetavad algatused.

³⁷ Näitena ELi toetusest õiglase kaubanduse tarneahela arendamisele võib tuua ELi panuse India, Nepali ja Sri Lanka kestlikku arengusse puuvillasektoris õiglase kaubanduse meetmete rakendamiseks. Loodi kaubandussidemed kohalike VKEde ja ELi õiglase kaubanduse osaliste vahel, mille tagajärjel saadi ligi 2 miljoni euro väärtuses õiglase kaubanduse puuvilla, millest sai kasu peaaegu 1000 põllumajandusettevõtjat, kes kuuluvad 175 tootjarühma.

³⁸ SWD(2015) 182 final. Komisjoni talituste ühine töödokument: „Sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine: naiste ja tütarlaste elu muutmine ELi välissuhete kaudu aastatel 2016–2020“. Eelkõige juurdepääs inimväärsele tööle igas eas naistele ja võrdne juurdepääs finantsteenustele, tootmisressurssidele, sh maale, kaubandusele ja ettevõtlusele.

³⁹ Praegu läbirääkimisel mitmete WTO liikmete seas.

⁴⁰ Nende põhimõtete ja suuniste hulka kuuluvad OECD suunised rahvusvaheliste ettevõtjatele, ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta, ÜRO algatus „Global Compact“, ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted ning rahvusvahelised standardid vastutustundlike investeeringute ja vastutustundliku ettevõtluse kohta.

⁴¹ Näiteks rõiva-, puidu- ja kaevandustööstuses ja mujal, kus riskid on eriti suured.

4.4 Riikide eristamine

ELi kaubandusabi meetmed peavad olema paremini kohandatud erinevate riikide oludele. See aitab välja selgitada kestliku arengu peamised tegurid ja parimad tõukejõud ning reformide parima võimaliku järjekorra, et ELi toetust vastavalt suunata.

Suurem osa ELi kaubandusabi suunatakse **vähim arenenud riikidele**, et aidata neil saavutada kestliku arengu eesmärk kahekordistada oma osa ülemaailmses ekspordis⁴². Vähim arenenud riikide ELi turule suunatud ekspordi suurendamiseks on vaja laiendada abi ja erasektori investeringuid, toetudes tarnepiirangute ja vajaduste analüüsile⁴³.

Konfliktid ja ebakindlus on olulised rände põhjustajad. Vastupanuvõime, kaasava ja säästva majanduskasvu ning inimväärsete töökohtade loomise toetamine tundlikes ja konfliktsituatsioonides on esmatähtis ja nõuab sekkumiste hoolikat prioriseerimist. Toiduga kindlustatuse, põhivajaduste ja hädavajalike töökohtade loomise programmide toetamine peaks jääma prioriteediks⁴⁴. ELi kaubandusabi peaks aitama ka suurendada toimetulekuvõimet ja luua aluse kestlikule majandusarengule, samal ajal tugevdades infrastruktuuri ning edendades töömahukaid sektoreid ja poliitikaid.

ELi diferentseeritumat lähenemisviisi kaubandusabile rakendatakse ka **rohkem arenenud arengumaade suhtes**, mida pole alates 2014. aastast enam ELi kahepoolse koostöö raames rahastatud⁴⁵. Koostöö selliste riikidega suunatakse teistesse mõlemale poolele huvi pakkuvatesse valdkondadesse, sealhulgas vabakaubanduslepingute alased läbirääkimised ja tärkava turumajandusega riikide integreerimine maailmaturule, samuti koostöö ELi naabruses asuvate riikidega, tuginedes ühiselt kindlaks määratud partnerluse prioriteetidele.

Meetmed

- Suurendada järk-järgult ELi ja liikmesriikide poolt vähim arenenud riikidele suunatud kaubandusabi osakaalu, eesmärgiga saavutada aastaks 2030 olukord, kus see ulatub neljandikuni⁴⁶ kogu ELi antavast kaubandusabist.
- Tundlikes ja konfliktsituatsioonides tuleb seada hoolikalt tähtsuse järjekorda stabiliseerivad ja kiiret edu toovad meetmed, kasutades nn ebakindluse luupi (fragility lens) ja põhimõtet mitte tekitada kahju⁴⁷.

⁴² Addis Abeba tegevuskava §90 ja kestliku arengu eesmärgid 8.a ja 17.11.

⁴³ „Industrialisation in Africa and Least Developed Countries, a Report to the G20 Development Working Group by UNIDO“, 2016.

⁴⁴ Reference Document No 17 – Operating in situations of conflict and fragility – An EU Staff Handbook, December 2014. <https://europa.eu/capacity4dev/public-fragility/document/operating-situations-crisis-and-fragility-eu-staff-handbook>.

⁴⁵ Arengukoostöö rahastamisvahendi raames saavad need riigid endiselt kasu arengukoostööst piirkondlikul tasandil.

⁴⁶ Baasstsenaarium: keskmiselt 18 % ajavahemikul 2010–2015. Allikas: ELi 2017. aasta kaubandusabi järelevalvearuanne.

⁴⁷ Mitte kahjustada kaitset ega suurendada olemasolevat ebavõrdsust ning võtta arvesse nii meetmete soovitud kui ka soovimatuid tagajärgi.

- Laiendada koostööd rohkem arenenud arengumaadega, sealhulgas lõunariikide ja kolmepoolse koostöö kaudu ning vastastikust huvi pakkuvates valdkondades (nt piirkondlik integratsioon, piirkondlikud väärtusahelad, kaubanduse hõlbustamine ja parimate tavade vahetamine).

4.5 Põhjalikum järelevalve ja aruandlus

Olemasolevaid vahendeid ELi kaubandusabi meetmete mõju analüüsimiseks ja tutvustamiseks parandatakse ning aruandlus muudetakse kvalitatiivsemaks ja tulemuspõhisemaks, vähendades ajavahemikku kaubandusabi kohustuste võtmise ja meetmetest aru andmise vahel. Eelkõige suurendab ELi kaubandusabi tulemuslikkuse näitajate sidumine teiste vahenditega, näiteks välisinvesteeringute kava või kaubanduslepingute näitajatega, teadlikkust nende üldisest mõjust.

Infosüsteeme ja vahendeid⁴⁸ ajakohastatakse, et võimaldada saadud kogemusi paremini koondada, analüüsida ja levitada, koosõlas ELi rahvusvahelise koostöö ja arengu tulemuste raamistikuga⁴⁹. See muudab ka viimasel ajal rakendatud asjakohaste meetmete riigipõhiste ja kaubandusega seotud jaotuste koostamise lihtsamaks ja tõhusamaks. Sellisest jaotusest on võimalik saada teavet ja tuge nii poliitikadialoogi kui ka uute kaubandusabi meetmete jaoks.

EL jätkab selliste protsesside toetamist, mille eesmärk on tunnustada ametliku arenguabi kõrval ka muude rahastamisvoogude kasvavat rolli, et võtta arvesse ELi laiemat panust partnerriikide kaubandusse, investeeringutesse ja tootmisvõimsusse, mida toetab ametlik arenguabi.

---

⁴⁸ Komisjoni uue operatsioonisüsteemi järkjärguline kasutuselevõtt peaks algama 2018. aastal.

⁴⁹ SWD(2015) 80 final.